

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Νομικής

*ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΑΝΩΤΑΤΟΥ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (1960-2015):
ΕΦΕΣΕΙΣ*

Λευκωσία 2016

*Κωνσταντίνος Χ. Κόμπος
Νικήτας Ε. Χατζημιχαήλ*

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Νομικής

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΑΝΩΤΑΤΟΥ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (1960-2015):
ΕΦΕΣΕΙΣ

Λευκωσία 2016

Ταυτότητα της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη κατόπιν αναθέσεως στον Επίκουρο Καθηγητή Κωνσταντίνο Κόμπο που είχε καθήκοντα Συντονιστή.

Οι στόχοι της έρευνας τέθηκαν από τον Συντονιστή κατόπιν οδηγιών από τον Δικαστή κ. Γεώργιο Ερωτοκρίτου.

Η συλλογή και επεξεργασία στοιχείων έγινε από ομάδες φοιτητών υπό την επίβλεψη του κ. Κωνσταντίνου Κόμπο. Η τελική επεξεργασία των στοιχείων, με την εισαγωγή τους σε φύλλα λογισμού, την εξαγωγή στατιστικών και την προετοιμασία πινάκων και γραφημάτων έγινε από άλλη ομάδα φοιτητών υπό την επίβλεψη του Ν. Χατζημιχαήλ. Ο τελικός έλεγχος των στατιστικών στοιχείων και η ανάλυσή τους έγινε από τον Κ. Κόμπο και τον Ν. Χατζημιχαήλ.

Μεθοδολογικά ζητήματα

1. Τα στατιστικά στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν σε αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου επί εφέσεων. Δεν συμπεριλαμβάνονται συνεπώς οι περιπτώσεις εκείνες στις οποίες η έφεση αποσύρθηκε πριν την εκδίκαση.
2. Το κρίσιμο δεδομένο είναι ο χρόνος έκδοσης της απόφασης επί της εφέσεως. Δεν λαμβάνεται υπόψη το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της εφέσεως και της απόφασης επί της εφέσεως.
3. Τα στατιστικά στοιχεία δεν εξετάζουν επίσης αριθμούς – ή ποσοστά επιτυχίας – εφέσεων που ασκήθηκαν κατ'έτος. Ως εκ τούτου, η παρούσα έρευνα δεν αποβλέπει στο να παράσχει μια πλήρη και λεπτομερή εικόνα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της απονομής δικαιοσύνης στον πρώτο βαθμό, μολονότι οι πληροφορίες που παρέχονται με την παρούσα έρευνα σαφώς μπορούν να βοηθήσουν στην διαμόρφωση *prima facie* εικόνας και γενικών τάσεων.
4. Η οργάνωση των στατιστικών στοιχείων γίνεται ανά δεκαετία, χωρίς να εξετάζεται άμεσα κατά πόσο οι αλλαγές στην σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστηρίου συνδέονται με διαφοροποίηση στα ποσοστά επιτυχίας.
5. Η οργάνωση της έρευνας έγινε στη βάση συστηματοποιημένου ελέγχου τριών επιπέδων με τη συμμετοχή 19 προπτυχιακών φοιτητών που χωρίστηκαν σε 6

ομάδες (καθεμία υπεύθυνη για συγκεκριμένες χρονικές περιόδους 1960-69, 1970-79, 1980-89, 1990-99, 2000-09, 2010-2015)

6. **Έλεγχος Πρώτου Επιπέδου**→ μέσω CYLAW η κάθε ομάδα εξετάζει όλες τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου που αφορούν την περίοδο για την οποία είναι αρμόδια. Ξεχωρίζει τις εφέσεις και τις καταγράφει σε word file με αναφορά σε όνομα διαδίκων, έτος, τόμο (π.χ. *Ανδρέας Ανδρέου ν. Μιχάλης Μιχαήλ* (1980) 3 CLR 345). Κατόπιν, κατηγοριοποιούνται οι εφέσεις ανάλογα με τη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου (π.χ. αστικές, ποινές, διοικητικές κτλ). Ακολούθως, σημειώνεται σε πίνακα το αποτέλεσμα της έφεσης, με (+) και (-) ανάλογα με το εάν η έφεση ήταν επιτυχής ή όχι. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε σε αυτό το στάδιο στον εντοπισμό των εφέσεων διότι τυχόν μη καταγραφή μιας υπόθεσης δεν θα μπορούσε να ελεγχθεί και θα οδηγούσε σε αλλοίωση των αποτελεσμάτων.

7. **Έλεγχος Δευτέρου Επιπέδου**→ τα αποτελέσματα/λίστες ακολουθώντας μεταβιβάζονται στον Συντονιστή αλλά και για νέο έλεγχο σε άλλη ομάδα ως εξής:

Group A gives to Group B

Group B gives to Group A

Group C gives to Group D

Group D gives to Group C

Group E gives to Group F

Group F gives to Group E

Σκοπός είναι να υπάρξει νέος έλεγχος για εξακρίβωση της ακρίβειας καταγραφής μιας έφεσης αλλά και της ορθότητας κατηγοριοποίησης ως προς τη δικαιοδοσία (αστική, ποινική κτλ). Σε περίπτωση εντοπισμού διαφορών, οι δυο ομάδες συζητούν την επίμαχη περίπτωση και καταλήγουν σε κοινή απόφαση. Εάν αυτό δεν είναι δυνατόν, την απόφαση λαμβάνει ο Συντονιστής.

8. **Έλεγχος Τρίτου Επιπέδου**→ κάθε ομάδα επιλέγει τυχαία δείγμα 30 αποφάσεων ανά χρονική περίοδο (π.χ. 1960-1969), ανεξάρτητα από το εάν οι αποφάσεις ήταν εφέσεις ή όχι και συγκρίνει με τις τελικά διαμορφωμένες λίστες που προέκυψαν μετά τον έλεγχο 2ου επιπέδου. Τα αποτελέσματα αυτά κοινοποιούνται στον Συντονιστή και εάν εντοπιστεί απόκλιση η διαδικασία ελέγχου επαναλαμβάνεται από την αρχή.

9. Η κάθε ομάδα συντάσσει κατάλογο με τα αποτελέσματα για την περίοδο που

εξετάσει, που περιλαμβάνει και κατηγοριοποίηση με βάση τη δικαιοδοσία.

10. Τα προνομιακά εντάλματα εξετάζονται για την περίοδο 1960 έως 2015 από άλλη αυτόνομη ομάδα.
11. Τα αποτελέσματα έτυχαν στατιστικής επεξεργασίας διά της χρήσης γραφημάτων υπό τον συντονισμό του κ. Χατζημιχαήλ και ακολούθως υπήρξε στάδιο ανάλυσης αποτελεσμάτων και άντλησης συμπερασμάτων.
12. Διευκρινίζεται ότι οι ομάδες σχηματίστηκαν από εθελοντές φοιτητές και ολοκλήρωσαν την έρευνα σε περίοδο που δεν επηρέαζε την προετοιμασία για την εξεταστική περίοδο.
13. Οι φοιτητές έλαβαν αμοιβή 1500 ευρώ που κατανεμήθηκε ανάλογα με τον χρόνο που αφιέρωσαν στην έρευνα. Το κόστος καλύφθηκε από το Πανεπιστήμιο Κύπρου κατόπιν διαβήματος του Συντονιστή. Ουδεμία αμοιβή δεν ελήφθη από τους κκ. Κόμπο και Χατζημιχαήλ.

Διαπιστώσεις

1. Οι **πολιτικές εφέσεις** τείνουν να υπολείπονται, στα πρώτα χρόνια της Ανεξαρτησίας, αριθμητικώς των **ποινικών εφέσεων**. Την δεκαετία 1960-1969 εκδόθηκαν αποφάσεις επί 217 πολιτικών και 264 ποινικών εφέσεων. Την επόμενη δεκαετία, οι αριθμοί εξισώνονται (275 πολιτικές και 278 ποινικές). Την δεκαετία 1980-1989 παγιώνεται η αριθμητική υπεροχή των πολιτικών εφέσεων (478 έναντι 417). Μετά το 1990 διαπιστώνουμε μια έκρηξη στους αριθμούς των πολιτικών εφέσεων, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και συγκριτικά με τις ποινικές (1119 έναντι 542 το 1990-1999, 1623 έναντι 880 το 2000-2009, 891 έναντι 383 κατά το πρώτο ήμισυ της παρούσας δεκαετίας)
2. Οι **αναθεωρητικές εφέσεις** προκύπτουν μετά την συγχώνευση του Ανωτάτου Δικαστηρίου (High Court) με το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο (Supreme Constitutional Court) και την πρωτοβάθμια άσκηση αναθεωρητικής (διοικητικής) δικαιοδοσίας από το Ανώτατο Δικαστήριο σε μονομελείς συνθέσεις. Οι αναθεωρητικές εφέσεις παραμένουν σε μονοψήφια ποσοστά μέχρι το 1982 (με την εξαίρεση του 1979). Μάλιστα στο ενδιάμεσο βλέπουμε πτώση από υψηλά μονοψήφια μεταξύ 1970 και 1976 στην μία αναθεωρητική έφεση (που δεν έγινε δεκτή) το 1977 και το 1978, το οποίο οδηγεί σε μια

σχετική έκρηξη το 1979 (11 με 55% ποσοστό επιτυχίας). Το 1960-1969, οι 32 αναθεωρητικές εφέσεις αντιστοιχούσαν στο 1/8 των ποινικών, ενώ την επόμενη δεκαετία έχουν διπλασιαστεί σε απόλυτους αριθμούς (60) και αντιστοιχούν στο 1/4 των ποινικών, οι οποίες και έχουν μείνει σταθερές σε απόλυτους αριθμούς. Την δεκαετία 1980-1989, διαπιστώνουμε μια έκρηξη στον αριθμό των αναθεωρητικών εφέσεων, οι οποίες τριπλασιάζονται αντιστοιχώντας σχεδόν στο ήμισυ των ποινικών εφέσεων (206 έναντι 417). Η έκρηξη αυτή οδηγεί και στο χαμηλότερο ποσοστό επιτυχίας για κατηγορία εφέσεων σε οποιαδήποτε δεκαετία (30%). Τις επόμενες δύο δεκαετίες (1990-1999, 2000-2009) βλέπουμε τις αναθεωρητικές εφέσεις να υπερβαίνουν αριθμητικώς των ποινικών εφέσεων (572 και 921 έναντι 542 και 880).

3. Όσον αφορά τα ποσοστά επιτυχίας των εφέσεων, διαπιστώνουμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά σημειώνονται στις δύο πρώτες δεκαετίες μετά την ανεξαρτησία. Την δεκαετία 1960-1969, επιτυχία σημειώνουν το 53% των πολιτικών, 48% των ποινικών και 41% των αναθεωρητικών. Την δεκαετία 1970-1979, τα ποσοστά επιτυχίας βρίσκονται αντιστοίχως στο 55%, 55% και 53%, με ποσοστό ρεκόρ το 80% επί των ποινικών εφέσεων το 1974. Τις επόμενες δεκαετίες τα πράγματα σταθεροποιούνται.
4. Το ποσοστό επιτυχίας των **ποινικών εφέσεων** ανά δεκαετία παραμένει οριακά πλην σταθερά κάτω από το 40% (39% το 1980-1989 και το 1990-1999), 37% το 2000-2009), μολονότι την δεκαετία του 1980-1989 βλέπουμε εντονότερες διακυμάνσεις (από 71% το 1980, 63% το 1981 που αφορούν σε 24 εφέσεις ανά έτος, πηγαίνουμε στο σχεδόν απίστευτο 8% επί 107 εφέσεων του 1982, ενώ το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας τα ποσοστά επιτυχίας επί ποινικών εφέσεων κυμαίνονται από 30% το 1986 σε 55% το 1987 και από 31% το 1988 στο 53% το 1989.
5. Το **ποσοστό επιτυχίας** επί πολιτικών εφέσεων μετά το 1980 παραμένει αντίστοιχο εκείνου των ποινικών. Από 41% την δεκαετία 1980-1989 (έναντι 39%) ανεβαίνουμε στο 45% την δεκαετία 1990-1999 (έναντι 39%) για να πέσουμε στο 33% το 2000-2009 (έναντι 37%). Η δραματική αυτή μείωση έγκειται σε χαμηλά ποσοστά σε ορισμένα έτη (28% το 2002, 25% το 2005, 15% το 2006) και φαίνεται να συνεχίζεται κατά την παρούσα δεκαετία. Θα πρέπει ωστόσο να ληφθεί υπόψη η αύξηση του αριθμού ενδιάμεσων ή προδικαστικών αποφάσεων επί πολιτικών εφέσεων.

6. Ο αριθμός των αιτήσεων για έκδοση **προνομιακού εντάλματος** κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα κατά την πρώτη περίοδο μετά την Ανεξαρτησία. Μεταξύ 1960 και 1978, οι αριθμοί κυμαίνονται μεταξύ 0 και 2. Ως εκ τούτου τα ποσοστά επιτυχίας κατά το εν λόγω διάστημα είναι σχεδόν άνευ σημασίας. Για πρώτη φορά έχουμε διψήφιο αριθμό αιτήσεων για άδεια καταχώρησης το 1988 και αιτήσεων προς έκδοση το 1989, για να φτάσουμε στο ρεκόρ δεκαετίας των 295 αιτήσεων για άδεια καταχώρησης (1990-1999) και 174 στον αριθμό ρεκόρ των 97 αιτήσεων για άδεια καταχώρησης που εξετάστηκαν το 2013 και 51 αιτήσεων για έκδοση που εξετάστηκαν το 2014 (με 25% ποσοστό επιτυχίας). Συγκρίνοντας τα τελευταία έτη με την προηγούμενη δεκαετία, βλέπουμε πως η αύξηση αριθμών οδήγησε σε μείωση των ποσοστών επιτυχίας.
7. Η έρευνα θα μπορούσε μελλοντικά να επεκταθεί και να λάβει υπόψιν το γεωγραφικό στοιχείο με αναφορά την επαρχία προέλευσης της πρωτόδικης απόφασης. Επίσης, θα μπορούσε να διαχωριστούν τα αποτελέσματα με γνώμονα την προεδρία του Ανωτάτου Δικαστηρίου όπως συχνά γίνεται στην Αμερικανική παράδοση.

Οδηγός

Στα επισυναπτόμενα αρχεία (usb) περιλαμβάνονται:

1. **Φύλλα λογισμού** (αρχείο Excel με όνομα «**Δεδομένα – Αποφάσεις**») που αναγράφουν, τόσο ανά έτος όσο και ανά δεκαετία:

- τους αριθμούς εφέσεων (συνολικά και επιτυχών εφέσεων) ανά δικαιοδοσία
- αντίστοιχα στατιστικά για τα προνομιακά εντάλματα
- το ποσοστό επιτυχίας σε κάθε κατηγορία.

(Σημ: το αρχείο «**Δεδομένα – Αποφάσεις (1)**» περιέχει τα στατιστικά σε πιο φιλική για τον αναγνώστη μορφή, με παράθεση οριζόντια ανά δεκαετία, ενώ το αρχείο «**Δεδομένα – Αποφάσεις**» παραθέτει τα στατιστικά όλων των ετών σε μια οριζόντια γραμμή, που επιτρέπει την πιο εύκολη εξαγωγή γραφημάτων αλλά δυσχεραίνει την εκτύπωση)

2. **Φύλλα λογισμού** (αρχείο Excel με όνομα «**NOMIKH**») που περιέχουν:

- τα ποσοστά επιτυχίας που αναφέρονται πιο πάνω

- συγκεντρωτικά γραφήματα με ανάλυση ανά έτος για τις περιόδους 1960-79, 1980-99, 2000-15

- συγκεντρωτικό γράφημα που συγκρίνει τα ποσοστά επιτυχίας ανά δεκαετία (1960-1969, 1970-1979, 1980-1989, 1990-1999, 2000-2009, 2010-215)

(Σημ: όπως αναφέρεται πιο πάνω, η ανάλυση συμπεριέλαβε και όσες αποφάσεις δεν δημοσιεύθηκαν στην Cylaw, αφού η πρωτογενής έρευνα επαναλήφθηκε εξ αρχής με εργαλείο τους τόμους αποφάσεων. Ως εκ τούτου παρατίθενται δύο αρχεία. **Το αρχείο Excel με όνομα ΝΟΜΙΚΗ περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία. Στο αρχείο excel ΝΟΜΙΚΗ 2 έχει παραληφθεί η αναφορά στις αποφάσεις που δεν περιλαμβάνονται στο Cylaw.**)

3. Αναλυτικοί πίνακες των αποφάσεων, σε μορφή αρχείων Word, οργανωμένοι ανά δεκαετία για σκοπούς τεκμηρίωσης της έρευνας. Οι πίνακες παραμένουν στην ιδιοκτησία του Συντονιστή και για την όποια χρήση τους πέραν του Ανωτάτου Δικαστηρίου απαιτείται η γραπτή άδεια του Συντονιστή.

4. Στο **Παράρτημα Α** αναφέρονται τα ονόματα των φοιτητών που εργάστηκαν για την περάτωση της έρευνας.

Παράρτημα Α: Φοιτητές που συμμετείχαν στην έρευνα

Group A 1960-1969

Χρήστος Σιακαλλής
Παντελίνα Χριστοδούλου
Μαρία Ζητηρίδη

Group B 1970-1979

Μαρία Βασιλείου
Τζουλιάννα Γεωργαλλίδου
Μαρία Γιωργαλλή

Group C 1980-1989

Πόπη Χατζηχριστοδούλου
Παυλίνα Χριστοφίδου
Ξένια Ευαγγέλου

Group D 1990-1999

Χάρης Γεωργιάδης
Παντελίτσα Ευαγόρου
Άννα Κιτέου

Group E 2000-2009

Ιωάννα Γεωργίου
Ελένη Κουμίδου
Μαρία Σπύρου
Ελένη Παυλίδου

Group F 2010-2015

Κωνσταντίνος Γιώρκας
Χρυστάλλα Χατζηγεωργίου
Μαρία Παναγιώτου

Τελική Επεξεργασία

Σωτήρης Χριστοφή
Χρυστάλλα Χατζηγεωργίου

Γραφήματα

Αλεξία Χατζηουρανού